

СТАНОВИЩЕ

от д-р Елена Стоянова Събева,

доцент в ПУ „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“
в област на висше образование *1. Педагогически науки, по професионално направление*
1.2. Педагогика (Теория и технология на семейното възпитание)

Тема: „Педагогическо образование на родителите“

Автор: проф. д-р Радослав Иванов Пенев

Като член на научното жури, определен със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”, № РД 38-352/05.06.2017 г. по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „Педагогическо образование на родителите“, разработен от проф. д-р Радослав Иванов Пенев, по професионално направление 1.2. Педагогика (Теория и технология на семейното възпитание) за присъждане на научната степен „доктор на науките”, твърдя, че представеният комплект материали е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски”.

Общи сведения за дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем от 413 страници и 250 страници приложения, което е доказателство за задълбочено и многоаспектно разгръщане на изследователските интенции на докторанта. Логическата структура на съдържанието, включваща увод, шест глави, изводи и заключение, осигурява не само специфичната за всеки етап от изследването информация, но и смисловата връзка между отделните глави. Ползваната библиография от 255 заглавия, от които 169 на кирилица, 62 – на латиница и 24 Интернет- източници е достатъчно информационно пространство за извеждане на теоретични концепции и възможност за научна интерпретация и анализ.

Актуалност на тематиката

Темата „родителство”, колкото и традиционна, съдържа не малко „покрити”, респективно нерешени проблеми, които в повечето случаи корелират с потребностите на съвременния социум. Перманентно актуален остава пробемът за педагогизация на родителската общност. В този контекст, Пенев акцентира на една от новите роли на родителя като социален партньор на образователните институции, изхождайки от функцията му на основен възпитателен субект. Актуалността на проблема авторът обосновава от една страна с необходимостта от единство между семейно и обществено предучилищно образование, изразено в сътрудничеството между двете институции и от друга - с констатираните дефицити в тази сфера, свързани с непознаване на „възпитателните ориентации, претенции и житейско-педагогически възможности на съвременните български родители”. Актуалното социално звучене на темата и нейната педагогическа значимост я правят дисертабилна.

Познаване на проблема

Още в първа глава, осъществявайки се на европейската образователна стратегия и на българското законодателство за семейството като социален партньор на образователните институции, проф. Пенев задава ясна теоретична концепция за ролята на педагогическото образование на родителите за оптимизация на взаимодействието «детска градина – семейство». Теоретичната обосновка на проблема е съсредоточена във втора глава, където в рамките на 80 страници, авторът аргументирано поставя три основни акцента: спецификата на фамилната констелация като социализиращ фактор и възпитателна среда, взаимодействието образователни институции - семейство и педагогическото образование на родителите, като при това не пропуска да очертае проблемите и негативните тенденции на взаимоотношения между тях. Познаването на европейската визия и стратегия за позитивно родителство, разковничето на което е „позитивната дисциплина“, помага на автора да разкрие перспективите за оптимизация на тези отношения. За разлика от досегашни изследвания, проф. Пенев се опитва да отчете специфики и възможности на семейството като „емоционално-личностна възпитателна среда“ и в този план да оптимизира „житейските нагласи и възпитателните ориентации на съвременните родители“. С висока педагогическа стойност е констатацията на автора, че „липсата на практическа реализация на концепцията „от родителя - към детето!“ може да се осъществи най-ефективно чрез процеса на педагогическо образование на родителите. Определено, теоретичните познания на автора го улесняват при определяне на понятийното съдържание на семейното възпитание, на педагогическото образование на родителите, както и при уточняване на емпиричните полета на изследването.

Методика на изследването

Практико-приложната насоченост на изследването като схематична визуализация на етапите и параметрите в констатиращия и във формиращия експеримент, е ясно очертана още в първа глава като по този начин се постига логическа обоснованост и естествен преход от теоретичното към емпиричното изследване. Методиката на изследване е адекватна на целта и хипотезите и разгръщането ѝ в шест етапа, осигурява богат емпиричен материал, база за извеждане на значими за педагогическата теория и практика зависимости. Спазено е изискването за провеждането на диагностичните процедури с децата в естествените за тях условия на живот и дейност. Методиката е описана детайлизирано, следваща хода на констатиращия и формиращ експеримент, всеки от които преминава през два етапа: предварителен и същински, с пряка зависимост помежду си, със свои цели, задачи, методи и организация на изследване. Прави впечатление мащабността на изследването - само извадката на родителите на деца в предучилищна възраст наброява общо 4251 от различни региони на страната, което гарантира нейната представителност. Диагностицираните прояви на агресия при децата в корелация с моделите на родителско общуване в констатиращия експеримент се явяват основа за разработване и апробиране на теоретико-експериментален модел за педагогическо образование на родители, което е функция на формиращия експеримент. В контекста на сътрудничеството между образователната институция и семейството, проф. Пенев допълва този модел с още два модела - за обучение на педагогически специалисти и студенти и модел за превенция на агресивните прояви в детската градина и семейството, с което затваря кръга от фактори, влияещи на процеса. Формиращата методика е с подчертан обучаващ характер, съдържаща обучителни пакети за конкретните адресати - всички участници в процеса на междуинституционалните взаимоотношения. Темите са подбрани и формулирани съобразно очертаната проблемна рамка в предварителното изследване и са диференцирани според възрастта

на децата. Продукт на творческото мислене на автора са предложените технологични варианти, както и разработените три варианта на обучителните пакети.

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Настоящият дисертационен труд е мащабно теоретико-емпирично изследване, имащо съответно научен и практико-приложен принос. Изведената проблемна рамка въз основа на теоретичния обзор и предварителното изследване, както и разработената и приложена комплексна и многопластово разгърната методика доставят изследователски материал, чийто анализ извежда редица закономерности, обогатяващи предмета на семейната педагогика и по-конкретно темата за оптимизиране взаимодействието между образователната институция и семейството. Направените изследвания, свързани с проявите на агресия при децата като мотивация, фактори, видове, хронология и интензитет, спомагат за изграждане на сумарния профил на агресията в предучилищна възраст, диференциран във възрастов, полов и етнически аспект. Моделът за педагогическо образование на родителите е един успешен опит в търсенето на технологии за позитивно родителство в контекста на изискванията на съвременния информационен век. Обяснима е трудността за достигане до същинската емпирична информация относно педагогическата компетентност на родителите, нуждаеща се не само от дескриптивно представяне, а и от задълбочен анализ в контекста на възпитателно ценното за детето. Подобни методики са от особено значение, имайки предвид особеностите на семейството като уникална система, както и сложността на възпитанието като педагогическа парадигма. Особено ценни за масовата педагогическа практика са въпросниците, програмите, мултимедийните презентации, системата от игрово-познавателни ситуации за превенция на агресивните прояви и наръчника „Компас за родители”, съдържащи се в частта „Приложения”.

Преценка на публикациите, автореферата и личния принос на дисертанта

Посочените седем публикации на автора пряко кореспондират с темата на дисертацията. Съгласна съм и със справка за приносните моменти, тъй като тя съответства на реалните научни постижения на дисертационния труд и са следствие от дългогодишни изследвания и богат професионален опит. Държа да отбележа, че авторефератът е едно умалено копие, отразяващо вярно и обективно съдържанието на дисертацията.

На фона на всички позитиви, посочени дотук, имам и някои препоръки относно терминологията: Например „личният пример” се третира като родителска нагласа, докато в педагогическата литература е утвърден като метод на възпитание. Понятието „формиране на способност за ефективна комуникация”, считам, че може да се редуцира на „Ефективна комуникация”. Понятието „фамилна социализация и възпитание”, така формулирано, включва две понятия, които биха могли да се обединят във „фамилна социално-педагогическа интерактивност”. Съжалявам, че в литературния обзор, авторът е прпуснал „Методът Гордън”, който в продължение вече на 60 години се прилата в над 60 страни за обучение на успешни родители, но и признавам правото му да защити своята гледна точка, относно технологията на общуване „родител-дете, още повече, че съвременното глобализирано общество, продуциращо голямо разнообразие на семейни форми изключва съществуването на единствен модел за педагогическо образование на родители, който да се конструира в процеса на ежедневната семейна употреба и да се потвърди.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Превид посочените постижения на дисертационния труд, позитивната оценка на потребителите и активната професионална дейност като преподавател и учен **предлагам на членовете на многуважаемото научно жури при СУ „Св. Климент Охридски“ да присъдят научната степен „доктор на науките“** в област на висше образование *1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2. Педагогика* (Теория и технология на семейното възпитание) на проф. д-р Радослав Иванов Пенев.

20. 08. 2017 г.

Гр. Пловдив

Изготвил становището:

Доц. д-р Елена Събева